

програми соціального захисту та підтримки сімей органами державної влади та громадськими організаціями.

Описані в даній роботі проблеми, як і шляхи їх подолання, не вичерпують весь спектр проблем, і потребують подальшого дослідження у наших наступних наукових розвідках.

Список джерел:

1. Беседін А.А. Дисфункціональна сім'я як чинник девіантної поведінки неповнолітніх. Автореф. дис. ... канд. соц. наук – Харків., 2002.- 18 с.
2. Комарова А. І. Результати соціологічного дослідження "Сучасна сім'я, проблеми, перспективи розвитку". – К., 1994. – Т. 1.
3. W.J.Good. «World Revolution and Family Patterns» Clencoe, 1963.

Жукова Анастасія Юріївна

nastyuhazhukova69@gmail.com

студентка бакалаврату спеціальності «Соціальна робота»

Науковий керівник:

Тесленко В.В., доктор пед. наук, професор кафедри філософії
ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО: ХТО І ЧОМУ СТАЄ ЖЕРТВОЮ/ЗЛОЧИНЦЕМ?

Насильство в сім'ї належить до актуальних проблем сучасної України. Здебільшого жертвами домашнього насильства виявляються жінки, проте це явище певним чином є характерним і для чоловіків. Згідно з статистичними даними, кожного дня в Україні фіксується понад 300 випадків насильства в сім'ї, а за рік їх кількість сягає понад півтора мільйони [1]. Законодавство України виокремлює наступні види насильства: фізичне (навмисне нанесення тілесних пошкоджень; психологічне (словесні образи і погрози); економічне (позбавлення жертви матеріальних благ) та сексуальне (примус до небажаних статевих стосунків) [4]. Домашнє насильство поєднує в собі всі означені види.

Метою цієї наукової публікації є з'ясування причин і проявів домашнього насильства, а також факторів, які «сприяють» тому, що люди виявляються жертвами та злочинцями.

Проблема домашнього насильства є предметом дослідження вітчизняних вчених А. Бова, А. Бондар, М. Кузнецов, С. Павленко, та зарубіжних науковців К. Джені, Дж. Левенштейн, С. Лерея, М. Самара, Д. Смол. Також ця тема не мінає уваги низки психологів, серед них Н. Набокової та М. Лабковського.

Формування жертви або злочинця домашнього насильства зумовлюється низкою факторів. З погляду окремих психологів негаразди або ж поведінка, яка має відхилення від норми – це «заслуга» батьків. Коли дитина народжується, вона є «чистим аркушем», і саме від батьків залежить те, що вони «запишуть» на ньому: щасливе, успішне майбутнє або ж навпаки. Коли дитина виховується в середовищі страху і насильства, в якому не вистачає любові й добра, то з часом вона сприймає це як норму поведінки в сім'ї, і з великою вірогідністю буде повторювати насильницькі дії й образи у власному дорослому житті.

Щодо жертви слід окреслити певні фактори впливу на виховання такої особистості, зокрема «тривожні батьки», які вимагають від дитини старанності, карають за непослух, оберігають від труднощів, мотивуючи бажанням зробити дитину щасливою. Але насправді, дитина страждає від апатії, нудьги, жалю до себе: вона зазвичай не має особистих кордонів і, як наслідок, у майбутньому не має особистої думки, погоджується з усім, оскільки батьки не цікавилися її думкою.

Іншим фактором є те, що суб'єкти насильницьких дій вирізняються невисоким рівнем освіти, культури та самосвідомості. Цей рівень потерпілих свідчить, що їх індивідуальна віктимність підвищена, бо люди з низьким рівнем освіченості й загальної культури зазвичай створюють конфліктні ситуації, та не можуть оцінити їх масштаби і наслідки. Статистика свідчить, що в контингенті осіб, які здійснюють насильство, превалюють люди агресивного типу характеру, з психічними проблемами та схильністю до жорстокості. Дуже важливо, щоб люди, насамперед жінки, були психологічно готові захищати власну гідність і оперативно реагувати на будь-які прояви насильства, звертаючись до соціальних служб та правоохоронних органів.

Ще одним чинником, який підвищує віктимність жертви, є пияцтво, оскільки в стані алкогольного сп'яніння в людини

рівень здатності правильно оцінити ситуацію істотно знижується. Індивід може виявитися ініціатором сварок іа конфліктів, тим самим провокуючи того, хто в остаточному підсумку постане насильником [1].

Соціолог А.А. Бова в науковій статті «Модель факторів, що обумовлюють насильство в сім'ї» зазначає ще декілька факторів, які підвищують конфліктогенність у сім'ї. Серед них – засоби масової інформації, котрі пропагують насильство і жорстокість; погіршення або нестабільність соціально-економічного життя, що унеможливорює розвиток культурних потреб; знижений рівень моральності сучасного покоління; низька ефективність системи допомоги сім'ям, які цього потребують, наслідком чого виявляється матеріальна залежність членів сім'ї один від одного [3].

Автором було досліджено й розглянуто конкретні випадки домашнього насильства в місті Бахмач на Чернігівщині, де кількість таких негативних проявів досягає двох тисяч на рік. Можна навести приклад історії однієї родини, в якій дружина-домогосподарка та її 14-річна донька потерпали від насильницьких дій батька. Вони були вимушені чотирнадцять років терпіти знущання психологічного і сексуального характеру. В решті-решт мати звернулася до соціальних служб та правоохоронців, і чоловік за рішенням суду отримав значний термін ув'язнення. В цій історії незрозумілим залишається питання, чому члени цієї родини так довго мирилися з цими знущаннями. Мабуть, окремі жінки психологічно ще не готові захищати власне право на нормальне людське життя.

Презентовані результати дослідження, звісно, не розкривають усієї низки питань, пов'язаних з проблемою домашнього насильства, а є радше особливим поглядом на їхнє виникнення і розв'язання з вказівкою на наявні проблемні аспекти. На нашу думку, цей напрям дослідження складний, має міждисциплінарну природу, а тому потребує залучення фахівців різного профілю для концептуалізації стратегій його вирішення.

Отже, насильство в сім'ї є актуальним питанням суспільного життя і належить до складної соціально-психологічної проблематики. У наступних дослідженнях ми звернемо увагу на законодавче поле та програми протидії домашньому насильству,

а також глибше проаналізуємо соціально-психологічні портрети різних типів насильників і жертв.

Список використаних джерел

1. Кузнецов, М.Г. Віктимологічний портрет жертви домашнього насильства, що є небезпечним для життя. Вісник пенітенціарної асоціації України. 2019. №1(7). С.137-140.

2. Бова, А.А. Модель факторів, що обумовлюють насильство в сім'ї. 17-18. 2005.

3. Про запобігання та протидію домашньому насильству. 2017. № 2229-VIII. Розд. I. С.1-2.

Зуєв Віталій Миколайович

zuyev.vitaliy@gmail.com

кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії
ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського

СПОСОБИ ІСНУВАННЯ ЛЮДИНИ В СВІТІ ЯК ОСНОВА ТЕХНОЛОГІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Теоретико-методологічні засади соціальної роботи формуються внаслідок синтезу знань, які нагромаджуються різними науками і проявляються системно в притаманних соціальній роботі процесах та явищах. Кожна наука виокремлює з навколишньої реальності конкретну сферу, явища і процеси якої можна досліджувати за допомогою певних методів та засобів. Оскільки об'єктом теорії соціальної роботи є соціальні явища, процеси і відносини, вона спирається на інші суспільні науки – філософію, історію, соціологію, психологію тощо. Водночас як наука соціальна робота має предметні й методичні зв'язки з окремими природничими дисциплінами – фізіологією, медициною, біологією, що свідчить про її інтегративну природу. Крім того, для оптимального пізнання і одноцілого задоволення матеріальних, соціальних і духовних потреб людини необхідне об'єднання зусиль представників різних галузей наукового знання. Цим зумовлена наявність міждисциплінарних зв'язків теорії соціальної роботи з дослідженнями інших соціо-гуманітарних наук, а також застосування соціальними